

Dış Ticaret Rejimi Kota Çalışmaları ve Odamızın Durumu

Yazı, Yönetim Kurulu üyelerimizden T. Onur tarafından ve kota çalışmalarına iştirak eden temsilcilerimiz raporlarından özetlenmiştir.

ÖZET :

Sanayimizin gelişmesi için kota sistemi yararlı ve gerekli bir sistemdir. Dış Ticaret Yönetmeliklerine ve listelere son şeklini veren küçük komiteye Maliye, Ticaret, Sanayi ve Tekel ve Gümrük Bakanlıkları, Merkez Bankası, T. Ticaret, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği ile Makine ve Elektrik Mühendisleri Odalarının rey sahibi olarak kabul edilmesi hem Odamıza imkânlar tanımış ve hem de önemli güreylere vermiştir. Bu görevin yapılmasında Elektrik malzeme, cihaz ve âletleri imalâtçısı ve ithalâtçısı firmaları ve bu firmalarda çalışan üyelerimizi şüfatle ve devamlı olacak bir işbirliğine davet ediyoruz. Tekliflerinizi ve çalışmalara iştiraklerini beklemekteyiz.

Avrupa'da sanayileşme hareketlerinin başlaması ile Devletler sanayilerini korumak için yavaş yavaş gümrük duvarlarını inşaa etmeye başlamışlardır. Ancak ikinci Cihan Harbinden sonra gelişmekte olan memleketlerde sanayileşmenin teşvik ve korunması için Gümrük duvarları yeterli görülmemiştir. Ayrıca ithalâtın ve ihracatın hükümetçe kontrolü gerekli bulunmuştur. Bazı devletler bütün ithalâtı ve ihracatı tam kontrol altına alıp ithâlî zorunlu her maddeyi ve ithâl edilecek miktarları yıllık veya daha kısa süreli Üsteler halinde tesbit etmişlerdir. Kota ismi verilen bu listelerdeki malzeme için hizalarında yazılı miktardaki dövizler tahsis edilerek ithâllerine müsaade edilmiştir. Devletler böyle hareketle mahdut döviz imkânlarını tüketim malı yerine daha ziyade yatırım malı ithâlîne tevcih etmek imkânlarını elde etmişlerdir.

Bazı devletlerde bütün ithalâtı kontrol altına almak yerine yalnız tüketim mallarının ithalâtını kontrolünü tercih edip onları kotalara almışlar diğerlerini serbest bırakmayı tercih ederek liberal sistemle olan irtibatlarını tamamen kıışmemişlerdir. Bu devletler liberasyon listelerine aldıkları malların karşılıklarına tesbit edilmiş döviz miktarları koyularak ithâl edilecek miktarları sınırlamamayı ekonomi için daha yararlı mütalâa etmişlerdir.

İkinci guruba dahil olan Türkiye 1958 den beri liberasyon sisteminde çalışmayı tercih etmiştir. Böylece memleketimizde kurulan sanayi kol-

ları yabancı rekabete karşı korunmuş olduğu gibi mahdut döviz imkânları yerli imâl edilen malların ithâlînde kullanılmayıp tasarruf edilmekte ve dolayısıyla müteşebbisler imalât için teşvik edilmiş ve cesaretlendirilmiş olmaktadır.

Türkiye'deki kota liberasyon sistemine dayanan dış ticaret rejimini incelediğimizde .

1 — Liberasyona tâbi malların iki ayrı listede olduğunu ve ekseriyetini ham ve yarı mamul malların teşkil ettiğini,

2 — Kota listesinin iki kısımdan müteşekkil olup birinci kısmın gümrük tarife numaralarına göre gerekli yan mamul ve mamul mallara ait ikinci kısmın ise montaj sanayi, resmî ve özel sektör yatırımları ile özel konulara ayrıldığını,

3 — Agency for International Development (AID) tarafından Türkiye'ye yapılan yardım anlaşması gereğince bu yardımdan faydalanılarak ithâl edilecek mallar ve ayrılan döviz miktarlarının belirtildiği görülmektedir.

4 — ikili anlaşmalarda ticarî münasebette bulunduğumuz israil, Bulgaristan, Yugoslavya, Macaristan gibi memleketlerle yapılan anlaşmalar da ithalât ve ihracatımız kota listelerine paralel olarak hazırlanmaktadır.

Bütün bu ticari işlemleri «ithalât ve ihracat» tanzim eden dış ticaret yönetmelikleri ve ekleri listeler, 17 sayı Türk parasının kıymetini Korumaya Kararnamesi esasları dahilinde her yıl Ara-

lık ve Haziran aylarında hazırlanarak 4 Ocak ve 4 Temmuz tarihlerinde resmî gazetede negredilip yürürlüğe girerler. Çalışmalar 1958 senesinden beri iki kademeli şekilde yapılmakta olup birinci kademeye büyük komite adı verilip Ticaret - Maliye - Sanayi - Tarım - İmâr ve İskân - Enerji ve Tabii Kaynaklar - Turizm ve Tanıtma - Tekel ve Gümrük bakanlıkları - Merkez Bankası - Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği «Odalar Birliği» - Türkiye Ziraat Odaları Birliği - Makine ve Elektrik Mühendisleri Odası gibi resmi müesseseler ile mesleki teşekküller (17 adet) katılmaktadır. Büyük komitede incelenen konular komite za-bitlari halinde kaydedildiği halde karara bağlanmaz ve fakat her müessese ve teşekkül görüşlerini yazılı ve şifai olarak büyük komiteye bildirir.

Büyük komite müzakereleri Ticaret Bakanlığında ve Ticaret Bakanlığı yetkilisinin başkanlığında tanımlandıktan sonra Ticaret Maliye - Sanayi ve Tekel Gümrük Bakanlıklar İle Odalar Birliği, Makine ve Elektrik Mühendisleri Odaları ve Merkez Bankası temsilcilerinin iştiraki ile küçük komite halinde devam eder. Küçük komite konuları reye vaz ederek karara bağlayıp iktisadî kurula arz edilerek ithalat ve İhracat yönetmelikleri ile liberasyon I. liberasyon n. kota ve AİD listelerini hazırlar.

1958 yılında başlayan kota çalışmalarına Odamız ilk defa 1966 yılında 17. kotada katılmıştır. 20. kota çalışmalarında Odamızın ve Makine Mühendisleri Odasının Küçük komiteye kabul edilmesi suretiyle resmî müesseselerin karşısın-

da yalnız başına bulunan tek mesleki teşekkül Odalar Birliği desteklenmiş ve konuların daha İyi bir şekilde irdelenmesi İmkânı sağlanmış bulunmaktadır.

Sanayi kalkınmamızda ve dış ticaretimizde çok önemli bir müessese 17, 18. ve 19. kota toplantılarına arzu edilen şekilde katılamayan Odamız 20. kota toplantılarına Y. Müh. Nejat Atsan ve Y. Müh. Tahsin Armay beylerin iştirakları ile katılmıştır. Toplantılarda ithalatçı ve imalatçı üyelerimizin, Odamızın görüşleri götürülmüş ve müdafaaları yapılmıştır. Odamızı temsil eden üyelerimiz toplantıların sonunda tanzim ettikleri raporlarını Odamıza vermişler ve bu konuya Odamız yönetim kurulu ile üyelerimizin daha geniş çapta eğilmelerini ve devamlı bir kota komitesi kurularak bu komiteye sanayimizi, problemlerini dış ticaret rejimimizi iyi bilen ve değişiklikleri ve gelişmeleri yakinen takip eden üyelerimizin katılarak çalışmalarını önemle tavsiye etmişlerdir. Bu konuda çalışmak isteyen konuya vakıf üyelerimizin Odamıza müracaatlarını beklemekteyiz.

Kota toplantılarında daha faydalı olabilmek için imalatçı ve ithalatçıların dosyalarını tutmamız bu dosyalarda konularını ve konularla ilgili katalogları ve adreslerini muhafaza etmemiz gerekmektedir. Bu firmaların derhal Odamıza müracaat ile yukarıki bilgi ve dokümanları vermelerini rica ederim. Ayrıca imalatçı firmaların mamullerini müdafaa edebilmemizde Odamızca verilmekte olan kalite belgelerini de önemini belirtir İmalatçıların kalite belgesi almak için Odamıza müracaatlarını da rica ederim.

GENEL KURUL TOPLANTIS/

Odamız Merkez XIV. Genel Kurul toplantısı 17 -18 Şubat 1968 tarihleri arasında Ankara'da İmâr ve İskân Bakanlığı konferans salonunda yapılacaktır.

Üyelerimize duyurulur.

Yönetim Kurula